

SZÖVEG –
HORVÁTH PÁL filozófus

SOROZAT –
MAGYAR PÉLDAKÉPTÁR

EGY HARCOS LÉLEK

A székelyek szentje: Márton Áron

AZ IGAZSÁG VÉDELMÉBEN ÉS A SZERETET
SZOLGÁLATÁBAN AZ ÜLDÖZTETÉS ÉS A BÖRTÖN
NEM SZÉGYEN, HANEM DICSŐSÉG.

(HOMILIA-RÉSZLET, KOLOZSVÁR, 1944.)

◆ A FRONTRÓL A PÜSPÖKI PALOTÁBA

A székelység modern történetének legnépszerűbb, karizmatikus alakja, Márton Áron 1896-ban született egyszerű paraszt szülők gyermekeként Csíkszentdomonkosban. Csíksomlyón, Csíkszeredában volt diák, a gyulafehérvári kisseminárium növendékeként 1915-ben tett érettségi vizsgát. Ezt követően behívták katonának: négyszer sebesült, megjárta Doberdót, szolgált az Ojtoziszorosban, majd ismét az olasz fronton, Asiagóban. A háború után, amikor Erdély Romániáé lett, otthon maradt. Próbálkozott gazdálkodással, dolgozott gyárban, végül a Lélek hívására a papi hivatás mellett döntött. 1920-tól Gyulafehérváron volt papnövendék, ahol 1924-ben pappá szentelték. Ezt követően több helyen volt káplán, hittanár, plébános, 1930-ban Gyulafehérvárra került. Két évre rá püspöki titkár lett, Kolozsváron pedig egyetemi lelkészként szolgált. Negyvenkét éves korában, 1938. decemberében XI. Piusz pápa őt nevezte ki Erdély püspökévé.

Kép: Nemzetstratégiai Kutatóintézet

Már ekkor felemelte a szavát a háborús uszítás és készülődés ellen, közben igyekezett mindent megtenni az erdélyi magyarság, katolikusok és nem katolikusok lelki-szellemi oltalmazása érdekében. A II. Bécsi döntés után, amikor egyházmegyéje nagy része, így Székelyföld is visszatért az anyaországhoz, székhelyén, a továbbra is román Gyulafehérváron maradt, de buzgón látogatta a határ két oldalán élő híveit. Szót emelt a zsidóság kitelepítése ellen – ez mind Antonescu Romániájában, mind Magyarországon bátor tett volt. Amikor a kolozsvári zsidóságot gettóba terelték, majd deportálták, tiltakozott a magyar kormánynál. Nem hallgatták meg, sőt, a hatóságok kitiltották Kolozsvárról. Bátor kiállását azonban sok évvel később a Yad Vasem zsidó szervezet a Világ Igaza címmel köszönte meg.

OLTALMAZÓBÓL ÜLDÖZÖTT

A háborút követően a trianoni határok visszaálltak, a püspöknek a lelkek ápolása és az egyház irányítása mellett ismét fontos feladata lett az erdélyi magyarság oltalmazása és képviselése. Még 1945-ben felmerült a neve a megüresedett esztergomi érseki szék betöltésénél, ezt azonban Rákosi Mátyás megvétőzta. Így otthon maradt, és fáradságtalanul járta egyházmegyéjét, bérált, prédikált. A kommunista egyházüldözés 1948-tól őt sem kímélte, főleg azért, mert szilárdan kiállt a vallásszabadság, az egyházak jogai, így a hatalom által brutális erőszakkal felszámolt és szovjet mintára az ortodoxiába kényszerített testvéregyház, a zömében román ajkú görögkatolikusok mellett is. Ezért 1948 júniusában az állambiztonsági szervek letartóztatták.

Három évig volt vizsgálati fogságban Pitești, Nagyenyed, Máramarossziget fegyházaiban, ez utóbbiban Alexandru Todea görögkatolikus főpásztorral, későbbi érsekkel, bíborossal egy cellában. 1951-ben a román katonai törvényszék államellenes bűncselekmények vádjával életfogytiglanra ítélte. Az eljárás ellen tiltakozó XII. Piusz ekkor személyre szóló érseki címet adományozott neki, de ezt a kinevezést biztonsági okokból nem hozták nyilvánosságra. A következő évben, a diktatúra átmeneti enyhülése idején fogságát házi őrizetre változtatták, amelyet a külvilágtól elzárva, de papjaival kapcsolatot tartva egy bukaresti villában kellett eltöltenie.

1955 elején váratlanul szabadlábra helyezték. Így Gyulafehérváron visszavette az egyházmegye

kormányzását, és ismét elindult legendás bérma-körútjaira, amelyek nyílt ellenzéki demonstrációnak számítottak. A hatóságok ezért palotafogságot léptettek életbe vele szemben: 1956-tól 1967 őszéig nem hagyhatta el a püspöki palotát és székesegyházat, a vele érintkezők is szoros megfigyelés alá kerültek. Amikor a hatóságok felkínálták neki, hogy utazzon Rómába, a II. Vatikáni Zsinatra, visszautasította, jogosan tartva attól, hogy ha elmegy, többé nem térhet vissza.

A SZABADULÁS ÉS AZ UTOLSÓ ÉVTIZED

1967-ben a vatikáni keleti politika jegyében König bíboros, Bécs érseke az ortodox pátriárka vendégeként Bukarestbe látogatott, és feltételül szabta, hogy találkozhasson Erdély püspökével. Ennek hatására feloldották a püspök palotafogságát. Márton Áron ismét elindult legendás bérma-körútjaira, amelyeken most már önkéntes testőrgárda is kísért. Ismételen felemelte a szavát a betiltott görögkatolikusok, bebörtönzött főpásztoraik és papjaik érdekében, sőt lehetővé tette, hogy kispapjaik az ő szemináriumában tanulhassanak, és latin papok is végezzék híveik lelki gondozását. Ezt képviselte Rómában is, ahol 1969-ben fogadta őt VI. Pál pápa, amikor pedig a Szentszék az állam és az egyház közötti viszony rendezéséről kezdett tárgyalni a román kormánnyal, azt a feltételt szabta, hogy csak a görögkatolikusok jogainak helyreállítása esetén működik közre.

A következő évtizedre Márton Áron a romániai magyarság elismert, karizmatikus vezetőjévé, a székelység hitének és helytállásának szimbólumává vált. 1980-ban, többszöri kérésének engedve, negyvenkét esztendei püspöki szolgálata után VI. Pál felmentette tisztségéből a már súlyosan beteg főpapot. Néhány hónap múlva, 1980. szeptember 29-én Gyulafehérváron, az életszentség hírében távozott az élők sorából.

A székelyek apostola, a kelet-európai egyházak helytállásának jelképes alakja volt, akinek sorsa a legendás lengyel prímáséhoz, Wyszyński kardináliséhoz hasonlítható. 1989-ben Románia egyházai, így a latin és a görög rítusú katolikusok is visszanyerték szabadságukat, és megindult a püspök boldoggá avatási eljárása is. Ennek keretében 2016-ban, új sírba való áthelyezésekor exhumálták Márton Áron maradványait, és megállapították, hogy teste épségben, mumi-fikálódva maradt meg. ♦

SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
VILÁG-KÉP

A LABOR PARADICSOMA

Bolygónknak az elkövetkező négy évtizedben több ételmelet kell előállítania, mint amit az elmúlt nyolcezer évben összesen megtermeltek a gazdálkodók.

◆ Így kezdi a World Press Photo-pályázaton díjazott *Hunger Solutions* (Megoldások éhínségre) c. fotósorozatának leírását Luca Locatelli, a *National Geographic* fotóriportere. A rangos fotópályázat jellemzően az elmúlt év kiemelkedő eseményeire fókuszál, amelyek között a háborúk, zavargások és katasztrófák kerülnek rendre túlsúlyba. Idén azonban olyan, az ételmezéssel vagy a globális felmelegedéssel foglalkozó riportokat is díjazott a zsűri, amelyek az emberiség jövőjébe engednek bepillantást. George Steinmetz például Kína ételmezési problémáiban mélyedt el speciális, drónra szerelt kamerája segítségével. Mint írja, az ázsiai ország jelenleg a Föld teljes népességének 19 százalékát látja el étellel, és ehhez már most a művelhető földek 12 százalékára van szüksége, ráadásul a gyors gazdasági fejlődés miatt egyre több ételmelet fogyaszt az 1,4 milliárd kínai. Bár a mezőgazdasági technológiák gyors fejlődése valamennyire megoldást jelent a problémára, a lépést egyelőre nem tudja tartani, mert sokan költöznek a városokba, az eddig hagyományosan mezőgazdasággal foglalkozó területek pedig elnéptelenednek.

A feladat tehát adott: a jövőben csak úgy képzelhető el az éhínségek elkerülése a fejlett világban is, ha a mezőgazdaságban is hasonló léptékű fejlődés történik, mint az informatikában az elmúlt évtizedekben. Ez a technológiai forradalom pedig javában zajlik, fő motorja Hollandia. Bizonyítéka, hogy az apró nyugat-európai ország a világ második mezőgazdasági exportőre az Egyesült Államok után úgy, hogy művelhető földterülete 270-szer (!) kisebb. Locatelli szerint 2000 óta a holland farmerek drasztikusan csökkentették a termékelőállítás vízfűggőségét és a felhasznált rovarirtó szerek, antibiotikumok mennyiségét, miközben a termelést többszörözték. Ezt évtizedek folyamatos kutatása és fejlesztése tette lehetővé, aminek világszintű központja a Wageningen Egyetem. Az intézmény kutatói és a köréjük szerveződött mezőgazdasági startupok, kísérleti farmok által kidolgozott módszerek viszont nemcsak Hollandia mezőgazdasági pozícióját erősítik, hanem a jövőben jelentkező éhínségekre is hatékony megoldásokat jelenthetnek.

A cikkben említett fotósorozatokat a World Press Photo budapesti kiállításán tekinthetjük meg Budapesten (Magyar Nemzeti Múzeum, szeptember 20-tól október 23-ig). ◆

Kép: Luca Locatelli, for National Geographic

Henk Kalkman kutató paradicsomok fejlődését ellenőrzi a Delphy Improvement Centre farmján (Bleiswijk, Hollandia), ahol a mesterséges – LED-technológián alapuló – világítás intenzitásának, spektrumának és a megvilágítási időnek a megváltoztatásával arra szeretnének rájönni, hogyan termelhető még hatékonyabban a paradicsom és más zöldség.

SZÖVEG –
SZABÓ EMESE

KÉP –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
RIPORT

AZ ESPERES ÁLMA

Halimba elsősorban bauxitbányája miatt került be a köztudatba, bezárása óta alig telt el öt év. A település fő látványossága mégsem az egykori bányákhoz, hanem a csaknem fél évszázadon át a községben tevékenykedő gyógyfűves paphoz, dr. Szalai Miklóshoz kapcsolódik. Szalai Miklóst halimbai esperesként az egész ország ismerte, nevéhez fűződik a Halimbárium gyógyteacsalád megszületése. Ellátogattunk emlékházába, és hagyatéka utóéletével is megismerkedtünk.

- ◆ Az esperes emlékházában és gyógynövénykertjében megtudtuk, hogy a papnak, akit 1947-ben helyeztek az Ajkától 13 kilométerre lévő községbe, régi vágya vált valóra: mindig szeretett volna olyan helyen élni, ahol szabadidejét a gyógynövényeknek szentelheti. „A békési születésű esperes érkezése előtt Lesencetomajon, Murakeresztúron, Ácsteszéken, Bakonyszombathelyen is szolgált, a gyógyfűvek és a népi gyógyászat iránti érdeklődését pedig még a középiskolából hozta magával. A budapesti piarista gimnáziumban végzett, ahol a fiúvek gyógyhatására természetrajztanára hívta fel a figyelmét” – tudjuk meg **Imre Zsuzsannától**, a gyógynövénykert vezetőjétől, aki kalauzol bennünket. Mint mondja, az esperes autodidakta módon fejlesztette növényekkel kapcsolatos tudását, papi szolgálata mellett rengeteg időt töltött szakkönyvek társaságában.

HALIMBÁBÓL A PATIKÁBA

Amikor az esperes a településre került, alaposan föltérképezte a vidéket, 1949 és 1973 között herbáriumot is készített: 1139 fajt gyűjtött össze 1406 lapon. A növények azonosítását Jávorka Sándor és Csapody István ma is használatos határozójának segítségével, tudományos alaposággal végezte, és kivívta ezzel a kor botanikusainak elismerését. A gyűjteményt Boros Ádám egyetemi tanár, a budapesti Gyógynövénykutató Intézet igazgatója, a kor egyik leghíresebb botanikusa is ellenőrizte. Felkérték, hogy gyűjteményének legérdekesebb darabjairól készítsen cikket a Botanikai Közlemények folyóiratba.

A környék évtizedekkel ezelőtt dokumentált biodiverzitását máig megőrizte. A település alpolgármestere, **Kovácsné Véber Eszter** szerint, aki eredetileg biológia szakos tanár, a környék elképesztően változatos növényzete a terület geológiai és formai sokszínűségének köszönhető. Egészen pontosan annak, hogy a Kisalföld és a Bakony találkozásánál fekvő községet félkörben veszik körül pici dombok és völgyek.

Dr. Szalai Miklós Gyógynövény Tankert és Oktatóközpont

Pipacs

Menta

Imre Zsuzsanna

Az esperes gyógynövényekkel kapcsolatos tudásának akkor vette legnagyobb hasznát, amikor a háború utáni években nem volt a faluban orvos, a betegek pedig gyalog jártak Ajkára doktorhoz. Sokaknak egészségbiztosítása sem volt, így gyógynövényekből készült teákkal, egyéb házi szerekkel kezelgették. A plébános saját receptúrái alapján készült teakeverékei megbízhatónak bizonyultak kisebb bajaikra: derékfájásukra, ízületi betegségekre, gyomor- és epepanaszokra. Az emlékházban több doboznyi olyan levél is látható, amelyben gyógyult betegek hálálkodnak az esperesnek. A szomszédos településekről is egyre többen keresték fel kisebb-nagyobb bajokkal. Az esperes a növényes könyvek mellett orvosegyetemi tankönyveket is beszerzett, a betegségek okát és tüneteit általuk próbálta jobban megismerni.

Teakeverékeket csak az enyhébb betegségekre, megfázásra, gyomorrontásra adott, a súlyosabb kórokat pedig csak orvosi diagnózis alapján kezelte, mégsem kerülhette el, hogy kuruzslással vádolják meg. A hagyomány szerint egy Halimbára küldött professzor – aki vizsgáldni

érkezett – nemhogy elmarasztalta volna, hanem jó barátságba került vele azután, hogy a tőle kapott gyomortea meggyógyította gyomorfekélyét. Néhány év múlva ismét feljelentették, eltiltották tevékenységétől, de a tiltást hamar feloldották, mert a párttag nagyüzemi vezetők gyomorfekély-teája hamar elfogyott.

Az esperes teáinak összetételét évről évre finomította, a betegeket pedig megkérte, hogy számoljanak be a hatásról. A tapasztalatokat összegezve egyre jobb keverékeket állított elő. A hatvanas évektől már a falu lakóit bírta meg a füvek begyűjtésével, szárításával és aprításával. Amikor 1962-ben nyugdíjba vonult, minden idejét a gyógynövényeknek szentelte: keverékeihez évente körülbelül 200–250 nagy papírsáknyi szárított fűvet használt fel, a teát levélben kérőknek napi 70–120 félliteres csomagot küldött el, míg a személyesen érkezők 15–25 csomagot vittek el tőle.

A pap nevéhez fűződik a 2001-ig gyártott Halimbárium gyógyteacsalád is, amely gyógyszerértári forgalomban is megvásárolható keverékekből állt, és műfajában az első

Káposztalepke orvosi zsályán

A meztlábás ösvény

volt. Az esperes ugyanis receptjeinek egy részét eladta a Szilasmenti Termelőszövetkezetnek, amely a megfelelő vizsgálatok után keverékeket gyártott. Saját teákat továbbra is készített, bevételeinek java részét pedig karitatív tevékenységre fordította. Gyógynövényes ismereteit, gyógyteáit a „Halimbai füveskönyv” című munkájában is átadta az utókornak. Házát, amelyben visszavonulásától haláláig élt, az egyházra hagyta, a megszépült kertet tíz évvel az emlékház felavatása után, 2010 augusztusában nyitották meg.

LÁTVÁNYOSSÁGOK A KŐFAL MÖGÖTT

Ma már termelésre és oktatásra is lehetőség nyílik az emlékházat körülölelő kertben, ahol a gyógynövény-parcellák szomszédságában egyebek mellett üvegházak és palántanevelők, komposztálóhelyek találhatók. Az önkormányzat együttműködik a Növényi Diverzitás Központtal is, segítve a Kárpát-medencében régóta termesztett gyümölcsfajták megőrzését. Emiatt vannak a gyógynövényes kert hátsó szélén, illetve a község

másik telkén almafák és körtefák. A megtermelt gyümölcsöket, gyógynövényeket és zöldségeket az óvoda főzőkonyhája kapja meg, amely az iskolásokat és a szociális étkezőket is ellátja.

A bemutatóhelynek külön látványossága az azt körülvevő fal: helyi kőzetből, nummuliteszes szőci mészkőből építették, ezért rengeteg ősmaradvány – például csiga és kagyló – látszik benne. Ebből az alapanyagból készült a kert szalonnasütője is, amelynek oldalán észrevehető egy tengeri sünn váza. A kertben különféle természetes anyagokból olyan meztlábás ösvényt is kialakítottak, amelyen a vendégek lépdelhetnek. Épült rovarhotel is, amelyben a növényvilág számára hasznos rovarok találnak búvóhelyet. A ház előtti udvarban a legjellegzetesebb gyógyfüvek mellett bemutatják a gyógynövény-szárítás folyamatát is, amit napkollektoros berendezés segít. Ezeket nekünk is megmutatják, a burjánzó gyógynövényeket izlelhetjük, szagolhatjuk is. Sétánkat gyógyteakóstolóval zárjuk: citromfűből, borsmentából és bodzából készült forrázatokat kóstolhatunk.

Rózsabogár

TEAISMERETEK

Az önkormányzat szeretné a teát forgalmazni is, azonban a füvek piacra dobása nem egyszerű. – Régebben ugyanis három termékcsoport volt: az élelmiszer, a gyógyhatású készítmény és a gyógyszer. A gyógyteák és a gyógytea-keverékek a másodikba tartoztak, viszont az a kategória megszűnt – mondja az alpolgármester. Emiatt a gyógytea vagy élelmiszer lehet (viszont akkor nem lehet ráírni a jótékony hatásokat), vagy pedig gyógyszer, de azok engedélyeztetése nagyon nehéz. Például, ha olyan teakeveréket készítenek, amely epebajokra jó, akkor kell olyan klinikai vizsgálattal rendelkezniük, amely a hatást igazolja. Egy ilyen viszont több millió forintba kerül, amit a település nem tud vállalni. A gyógynövényes kert fő feladatáként szeretnék meghagyni az ismeretterjesztést. Ahogy az alpolgármester fogalmaz: azzal egyrészt többet segítenek az embereknek, másrészt pedig igen nagy szükség van rá, hiszen az interneten rengeteg téves információ kering a gyógynövényekről.

Nummuliteszes szőci mészkő

A VÖRÖS KINCS EMLÉKÉRE

Halimba a bányászat emlékét is szeretné őrizni, a nagyközönségnek bemutatni. Már az 1900-as évek eleje óta tudják, hogy a környék bauxitban gazdag: erre utalt, hogy az esők után a falu főutcáján végigömlő víz vörös volt. Akkor a bányák megnyitását megakadályozták a már működő bauxitlelőhelyek tulajdonosai, egészen 1926-ig kellett várni arra, hogy a környéken egy svájci tulajdonos bányát nyisson. A második világháború idején felgyorsultak a kutatások, amelyek eredményeként az 1951-ben feltárt bányát 1961-ben a második, majd 1973-ban a harmadik bánya megnyitása követte. Utóbbi évi 650 ezer tonna kitermelésével az akkori Európa egyik legnagyobb kapacitású bányája lett. Az üzemet 1983-tól bővítették, összevonták a második bányával. Az öt évvel ezelőtt befejeződött termelésnek a településen már nem látni nyomát, csupán az önkormányzat pincéjében kialakított miniatűr múzeum őrzi emlékét. Bejáratától nem messze kisvasút is árválkodik az udvaron. A pincében látható egy bányavárat, amely a bányászok életébe enged bepillantást. Az önkormányzat geotúra-útvonalat is szeretne fejleszteni, kiépítésére már adtak is be pályázatot: ha elnyerik, akkor egyebek mellett az egyik eredeti formájában fennmaradt bányagödrot mutatnák be. ♦

OLVASSA A KÉPMÁS DIGITÁLIS VÁLTOZATÁT!

Nem kell tárolni, virtuális könyvespolcán bármikor elérí

Ajándékba
is vásárolható

Kiadványát
több eszközön
is elérheti

Pár kattintással
azonnal olvasható,
előfizethető

WWW.DIGITALSTAND.HU/KÉPMÁS

KÉPMÁS-ESTEK CSALÁD ÉS MŰVÉSZET

HELYSZÍN: VÁRKERT BAZÁR, RENDEZVÉNYTEREM

A LEMEZ KÉT OLDALA – AVAGY MINDENNAPI JÁTSZMÁINK

Hogyan változik a véleményünk és a viselkedésünk attól függően, hogy épp milyen szerepben vagyunk jelen egy-egy élethelyzetünkben? Másként viselkedünk-e, amikor éppen apaként, férjként vagy főnökként mondjuk meg a „tutit” ugyanarról a dologról?

A szórakoztató, ám sokunk számára nagyon is ismerős jelenetek között szakértőt kérdezzük arról, mi minden rejlik a humoros történetek mögött, milyen szerepeket veszünk magunkra, és hogyan hozhatjuk ki belőlük (vagyis magunkból) a legjobbat.

Az esten *Janikovszky Éva* „A lemez két oldala” című kötetének képeletszínházi változatából hangzanak el részletek, amelyet *Tollár Mónika* rendezett.

Az író nő férfialakjait *Bánki Gergely*
és *Mészáros Tibor* keltik életre.

Időpont:

2018.
09.10.
HÉTFŐ

19 ÓRA

A RENDEZVÉNYEN VALÓ RÉSZVÉTEL ELŐZETES,
VAGY HELYSZÍNI REGISZTRÁCIÓHOZ KÖTÖTT.
A BELÉPŐ EGY KÉPMÁS MAGAZIN.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ +36/1/3651414
SZERKESZTOSEG@KEPMAS.HU

ONLINE REGISZTRÁCIÓ: KEPMAS.HU/KEPMAS-EST

RENDEZŐ:

Média a
Csaláért
Alapítvány

KÖZREMŰKÖDŐ:

TÁMOGATÓ:

SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

EMBERI ERŐFORRÁS
TÁMOGATÁSKÉZELŐ

SZÖVEG –
KŐLNEI LÍVIA

KÉP –
PÁCZAI TAMÁS

KALÁKÁZNI JÓ!

Tizenhét éve, nyaranként százak mozdulnak meg, hogy kalákában, vagyis közösségi önkéntes munkával felújítsanak régi, enyészetnek indult gyógyvizes *forrásokat*. A kalákák célja azonban sohasem csupán az épített örökség és a természeti, *táji* értékek megőrzése, hanem közösségépítés is: a benne részt vevők életre szóló élményeket szerezhetnek, évtizedekre szóló barátságok, szerelmek, munkakapcsolatok alakulhatnak közöttük. Közösség teremődik a magyarországi és határon túli magyarok között is a közös értékvédelmi munka során.

◆ 2001 augusztusában Csíklázárfalva fürdőjének felújítására szerveződött az első csapat. Az itteni források gyógyhatású vizét és a környezetükben feltörő gázokat (mofettákat, vagyis „gázferedőket”) ősidők óta használták, a 20. század első felére pedig jelentős helyi fürdővé is vált, ám a 21. századra gazdátlanul tönkrement, szinte eltűnt. Magyarországi és helyi lelkes önkéntesek csapata újrafoglalta a forrást, megépítették a borvizes fürdőt a hozzá tartozó híddal, lépcsőkkel, ösvényekkel és komposzt-toalettal. A mofetta építéséből helyi kőfaragók vették ki a részüket. A kaláka nemcsak az építés terén volt eredményes, hanem csodálatos emberi találkozásokban is. A visszaemlékezők szerint a kalákások buszát a helyi rézfúvósok búcsúztatták, és könnyezve köszöntek el egymástól a házigazdák és az önkéntesek. Megtapasztalták, milyen felemelő élmény és mennyire hatékony a vidám, önzetlen munka és az összefogás.

A csíklázárfalvi kaláka persze nem a semmiből jött létre. Az 1990-es években már intenzíven kutatta a természeti, kultúrtörténeti kincseket a Csíki Természetvédő és Természetjáró Egyesület Jánosi Csaba geológus vezetésével. 1997 és 2000 között, a rendszerváltás utáni első székelyföldi térségfejlesztési stratégia tervezésekor már

felmerült a „népi fürdők” megmentésének igénye. Ezek a munkák megvalósíthatók kisebb erőforrásokból, így adódott a kalákák ötlete, amely Székelyföldön valaha hagyományos munkavégzési forma volt. A szervezést Magyarországon az Ars Topia Alapítvány végzi: pénzforrásokra pályázik és egyetemistákat, fiatalokat szervez a nyári alkotótáborokba. A 7–10 nap folyamán a helybeliek adják a szállást, az ételt, és együtt dolgoznak a „vendégkalákásokkal”. 50–70, több esetben 100 hazai és külföldi fiatal vesz részt egy-egy ilyen vállalkozásban. A létszám tekintetében kiemelkedő volt 2006-ban a Csíksomlyóhoz tartozó „Barátok feredőjének” felélesztése, ahol 150-en is dolgoztak egy-egy nap. Közösségi szempontból kiemelt jelentőségű a napi háromszori közös étkezés, és a szervezők mindig gondoskodnak esti, nyilvános programokról: előadásokról, művészi produkciókról, táncműzsról. A megépített létesítményt avatóünnepség keretében adják át. Nagyon figyelnek arra, hogy a fürdők természetes anyagokból, a helyi adottságokhoz illő módszerrel és díszítéssel újuljanak meg. Ez azonban magában rejti az állandó karbantartás szükségességét is, amely csak akkor valósul meg, ha a helybeliek erre figyelmet, időt, munkát és pénzt áldoznak. Ebből a szempontból sok a sikertörténet, de több kalákás alkotás azóta újra romlásnak indult.

Kép: Ars Topia Alapítvány

A képek a zabolai kalákán készültek

A kalákák hajtómotorja az Ars Topia Alapítvány elnöke, Herczeg Ágnes tájépítész, aki lelkesen szervezi az alkotótáborokat, és maga is részt vesz bennük. Motivációjáról sokat elárul az, amit a 10. jubileumi év tiszteletére kiadott képes album bevezetőjében ír: „A kalákák során értettem meg, hogy mit is jelent a tanítóimtól annyit hallott állítás: a művészet legmagasabb megnyilvánulási foka a szociális élet művészetté emelése.”

A Fürdő- és Közösségépítő Kaláka működésének első tíz évében 14 Hargita megyei és két magyarországi helyszínen teremtett újjá régen lepusztult fürdőket, közösségi kerteket. Az utóbbi években Kovászna

megye területére tették át működésük súlypontját, de dolgoztak a Vajdaságban és a Felvidéken is. A kalákázás mára mozgalommá vált, az egykori kalákaragok maguk is szerveznek hasonló közösségi megmozdulásokat szűkebb környezetükben: házak, terek, kertek jönnek létre kezük munkája nyomán. „Sokan megkérdezték tőlünk: miért kalákáztok? – írta Herczeg Ágnes a jubileumi kötet bevezetőjében. – Egyszerű a válasz: mert kalákázni jó.”

Idén, 2018-ban kaláka szerveződött Felvidéken, Egyházasbást településén a Mogyorós-kút feredő megépítésére, valamint Erdélyben, Zabolán a Csipkés-feredő kialakítására. ♦

ÖVÉK A MENNYEK ORSZÁGA

2011 márciusában vette kezdetét Szíriában az a konfliktushelyzet, amely eleinte kormányellenes demonstrációk formájában nyilvánult meg, és a következő év közepére véres polgárháborúvá fajult. A körülbelül másfél milliós szír keresztény közösséget sem kímélte a pusztítás. Jelenlegi helyzetüket egy magyar dokumentumfilm mutatja be. A film egyik készítőjét, *Siklósi Beatrixot* és a vele utazó háromfős küldöttség egyik tagját, *Sajgó Szabolcs* jezsuita szerzetest faggattuk az út során szerzett tapasztalataikról.

◆ 2017 tavaszán indult útnak a Hölvényi György európai parlamenti képviselőből, Bőjte Csaba ferences és Sajgó Szabolcs jezsuita szerzetesekből álló küldöttség és a kétfős forgatócsoport, Siklósi Beatrix szerkesztő riporter, az MTVA csatornaigazgatója és főszerkesztője, valamint Marossy Géza operatőr. A delegáció 2017 őszén hasonló célokkal ismét útra kelt Egyiptomba, majd 2018 tavaszán Szíriába érkeztek. Céljaik közt szerepelt, hogy átfogó és hiteles képet szolgáltassanak a nehéz körülmények közt élő, állandó veszélynek kitett közel-keleti és kopt keresztények mindennapjairól. A Közel-Keleten és Egyiptomban töltött időszakról készült az „Övék a mennyek országa” című megrázó erejű dokumentumfilm-sorozat. Az utolsó, Szíriában forgatott részt a nagyközönség idén májusban, pünkösdhétfőn láthatta a Duna Televízióban.

Jelenleg Szíria és Magyarország között nincs diplomáciai kapcsolat, ezért a szervezést korán, év elején el kellett kezdeni ahhoz, hogy minden megfelelően, komolyabb fennakadások nélkül mehessen végbe. „A legnagyobb megdöbbenést nem annak tudata keltette, hogy Aleppó valaha egy virágzó város volt, most pedig akárhová mentünk, mindenhol romokkal találkoztunk” – válaszolja Siklósi Beatrix arra a kérdésre, mi volt a legszembetűnőbb a Szíriába érkezés pillanatában. „Folyamatosan fegyveres katonákba ütköztünk, és nekik fogalmuk sem volt arról, hogy öngyilkos merénylővel vagy jó szándékú emberekkel hozta őket össze a sors – teszi hozzá Sajgó

Szabolcs atya. – A romok pedig nemegyszer halottakat rejtettek, akiket mind a mai napig nem tudtak a hozzátartozók eltemetni.”

Hogy a szűkös anyagi segítség mellett mit adhat egy Európából érkező ember a helybelieknek, arról mindketten hasonlóan nyilatkoztak: már az rendkívül sokat jelent az ott élő keresztényeknek, hogy egy távoli országból keresik fel őket, mert érdeklődnek a helyzetük iránt.

Nemegyszer hallani arról, hogy míg Európában alig veszik komolyan a vallást, addig a Közel-Keleten messzemenően azonosulnak vele, az életük alakítójaként tekintenek rá. Siklósi Beatrix és Sajgó Szabolcs sem

---

„Az a motoros srác felültetett a motorjára – közben végig forgattam. Rommá lőtt negyedben jártunk, amikor egyszer csak megállt egy egyszerű vasajtónál. Kinyitotta, végigmentünk egy folyosón, és megérkeztünk a lakásába.

A fürdő már fel volt újítva teljesen, az üres szoba falán egy feszület, egy Jézus-kép és az esküvői fénykép függött. Ez Aleppo egyik keresztény negyedében történt, amelyet érkezésünk előtt hetekkel szabadítottak fel. Motoros segítőmmel nem beszéltünk közös nyelvet, mégis bíztam benne, pedig amikor felültem a motorra, nem mondta meg, hová visz. A lakásukba néhány napja költöztek vissza feleségével, szürreális látvány volt, hogy a környező, szétlőtt társasházak mindegyike lakatlan volt, egyedül náluk pislákkolt a világítás.” Marossy Géza

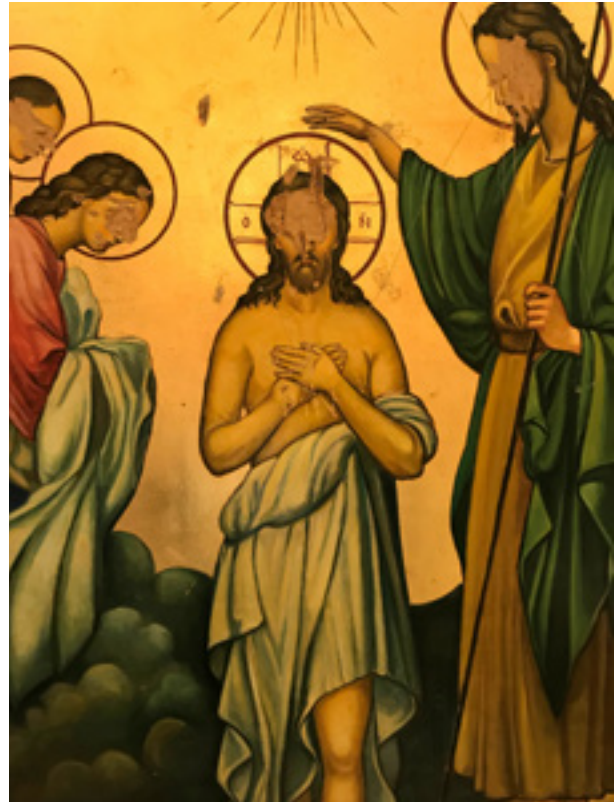

Lerombolt görögkatolikus iskolaközpont

Maalula, görögkatolikus templom megrongált freskói

vélekedett erről másképp. „A vallás, a hit, az egyházhoz tartozás érzése sokkal mélyebb a Közel-Keleten, mint Európában. Az ottaniak életében a templom, az imádság nem különálló sziget, hanem mindennek az alapjául szolgál. Nem egy szelektív kereszténység mellett köteleződtek el, hanem ahogy van, úgy fogadják el a keresztény tanítás egészét. A vallás nem magánügyként, hanem a közösség megéléseként nyer értelmességet” – fejt ki a jezsuita atya. Siklósi Beatrix szerint a szíriaiak mély hittel megáldott emberek, s tudatosan vállalt küldetésként tűzték ki maguk elé a kereszténység életben tartását. Szomorú tény, hogy rohamosan csökken az országban élő keresztények száma. Ellenben a szerkesztő riporter nem egy olyan szír keresztényről tud, aki a jobb élet reményében Nyugat-Európába ment, végül azonban visszatért Szíriába, mert annyira idegennek érezte a nyugati mentalitást.

Európából nézve szinte felfoghatatlan, min megy keresztül a kereszténység bölcsőjének tartott, jelen pillanatban konfliktuszonaként kezelt Szíria. Vallási hovatartozástól függetlenül az egész ország szenved, nélkülözéseket és a háborúhoz köthető drámai helyzeteket él át. A konfliktusok kirobbanása előtt Szíria önellátó és nyugodt ország volt, ahol a keresztények és

a muzulmánok békében, a másik háborgatása nélkül éltek együtt. „Szíriába a környező országokból szivárogtak be a terroristák, és lassacskán radikalizálták az ott élő muzulmán közösség egy részét azért, hogy a kellő pillanatban bevethessék őket az Iszlám Állam érdekében” – magyarázza a jezsuita, és meséli, hogy Maalulában, ahol a Jézus-korabeli arámi dialektust beszélik, a harcok idején az érkező terroristáknak a helyi muzulmánok mutatták meg a keresztények lakhelyét.

Szíriában sokan vértanúhalált haltak, az életüket adták Jézus Krisztusért. A helyiek nagy tisztelettel adóznak az emléküknak, és nem kevés erőt nyernek bátorságukból. „Európában mi nemegyszer a kicsinyes dolgaink miatt nem állunk ki az elveink mellett, nem merünk állást foglalni súlyos kérdésekben. Szíriában senki nem menti fel magát, nem keres magyarázatot a gyengeségeire, de nem is nagyon tehetik meg, hogy gyengének mutatkozzanak” – véli Siklósi Beatrix. Szabolcs atya ehhez hozzáteszi: „Például egy holland, már negyven éve Szíriában dolgozó jezsuita atya Homszban nem volt hajlandó elhagyni a rendházát, hiába figyelmeztették, hogy az életét kockáztatja. Az atya kötelezettségének kívánt eleget tenni, nem menekült el a közeledő veszély elől. Általános szeretet övezte őt, nem sokkal

Örmény protestáns templom bombatámadás után

Örmény protestáns iskola

meggyilkolása után még Damaszkuszban is megemlékeztek róla, gyászmiséjén pedig számos muzulmán is részt vett.”

Egy nemrégiben közzétett tanulmány szerint Nyugat-Európában egyre nő a vallástalanok száma. Talán a modern kor kihívásaival nehezen veszi fel a versenyt a kereszténység? Siklósi Beatrix határozottan válaszol: „A kereszténység mindenre képes választ adni, csak Európában nem vesznek róla tudomást. Ha megszűnik a keresztény kultúra, nyomában egy talajvesztett világ marad. A dolgok lényege szűnik meg, mihelyt jobban az anyagi világra helyeződik a hangsúly.” Sajgó Szabolcs nem hisz abban, hogy az emberek jelentős része valóban vallástól függetlenül élne. Úgy látja, a vallást elutasító vagy gyűlölő ember szintén rabja a vallásnak, nevezetesen a kártékony előítélet foglya. „Érdekes azon is elgondolkoznunk, mi az üzenete annak, hogy a spirituálisan megroppant Európa vevő a megannyi veszélyt hordozó iszlámra” – mondja.

A jövőbeli terveik közt szerepel, hogy az „Övék a Mennyek országá”-t minél szélesebb közönség ismerje meg, angol szinkronnal vagy felirattal pedig lépjen ki a magyar nyelv adta elzártágból is. Sajgó Szabolcs azért is tartja ezt kiemelt célként, mert a híreket néha olyanok írják, akik soha nem jártak Szíriában. ♦

Marossy Géza operatőr (Székelyudvarhely, 1973) munkája során járt már több háború vagy katasztrófa sújtotta területen, forgatott többek közt Irakban, Bolíviában, Tunéziában. Az „Övék a mennyek országa” dokumentumfilm nagy részét okostelefonnal (Iphone 7 Plus) készítette, csak az interjúkhoz használtak állványos kamerát, ezeket a felvételeket egy szír operatőr készítette. Nagyon feszített volt a tempó, mint mondja, „beutaztuk szinte egész Szíriát, egy hét alatt több mint 1300 kilométert autóztunk háborús területeken, felrobbantott utakon keresztül. Nagyon kemény háború volt itt, az összes nagyváros annyira szét van lőve, hogy ilyet csak Moszulban láttam éveekkel ezelőtt” – mondja Géza. Kifejezetten a szíriai keresztény közösségeket látogatták meg, az ő városrészekben nagyon érezhető, hogy vallásuk miatt durvábban támadják őket. A különböző arab milíciák már egy falra festett keresztet is bombázásokkal „jutalmaztak”. A keresztények viszont nem félnek a haláltól, és tényleg meg is hálnak sokan. A stáb helyzetét *Csaba testvér* fogalmazta meg a legjobban: „Hogyha bemész az erdőbe, akkor tudod, hogy ott van a medve, figyelsz rá. De ha nem találkozol vele, akkor jól érezted magad.”